DOI: 10.31359/2079-6242-2022-46-159
УДК 343.4:378

А. В. Калініна, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник відділу кримінологічних досліджень Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України
ORCID 0000-0001-8015-0807

HARD SKILLS ТА SOFT SKILLS У КАР'ЄРІ МОЛОДОГО НАУКОВЦЯ (ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ «ПРАВО»)*

Постановка проблеми. Актуальність дослідження hard skills (тверді навички) і soft-skills (м'які навички) зумовлена неперервним розвитком наук і активним процесом діджиталізації в освіті й усіх сферах виробництва. Розробка цієї проблеми має особливе значення для підготовки кадрів на третьому освітньо-науковому рівні. Адже юрист-дослідник, окрім володіння на високому рівні фаховими компетентностями відповідно до кваліфікації, має згідно з розробленим МОН України стандартом вищої освіти зі спеціальності 081 «Право» для третього освітньо-наукового рівня вищої освіти «продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності у сфері права»[1]. Таким чином, чітко визначена інтегральна компетентність передбачає синтез усіх навичок, базисом яких є цінність усвідомленої професійної та особистої відповідальності.

Професійна діяльність на посадах судді, прокурора, адвоката, слідчого, нотаріуса, юрист-консульта та ін. передбачає не лише серйозну аналітичну роботу з різними видами інформації, а й системну взаємодію і спілкування з людьми. Часто в роботі юрист стикається з потребою професійного реагування на поведінку людини, яка переживає суперечливі або негативні події, життєві негаразди, перебуває у конфлікті із законом. Таке реагування має не лише супроводжувати спілкування, взаємодію на засадах людяності, а й сприяти вирішенню професійних завдань у конкретних обставинах реальної дійсності виключно на засадах професійної і суспільної етики. Тож у роботі юриста навички вдумливого, емоційно насиченого співчуття, рефлексії та емоційної підтримки впливають на кінцевий результат вирішення професійних завдань. Отже, емпатія та конструктивна рефлексія має для кар'єрного зростання юриста апріорне значення.

Органічне поєднання hard skills і soft-skills під час формування компетентностей юриста-дослідника – здобувача вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах) під час реалізації компетентнісного підходу має неабияке значення[2]. Адже розвинені та набуті академічні (тверді) і соціально орієнтовані (гнучкі) навички дадуть змогу фахівцям у галузі права реалізовувати фундаментальні й прикладні завдання на виконання Указу Президента України «Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року»[3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Безсумнівним фаворитом у розгортанні ініціатив синтезування hard skills і soft-skills у процесах під-

* *Примітка.* Стаття підготована на виконання освітньо-наукової програми «Право» з підготовки докторів філософії за спеціальністю 081 «Право» Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України.

[1] Про затвердження стандарту вищої освіти зі спеціальності 081 «Право» для третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти. Наказ МОН України № 924 від 31.07.2023. URL : https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2023/02.08.2023/081-pravo-dok.filosofiyi-924–31.07.2023.pdf (дата звернення: 20.09.2023)

[2] Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах): Постанова КМУ від 23 березня 2016 р. № 261. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261–2016-%D0%BF#Text. (дата звернення: 20.09.2023)

[3] Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України Прийняття від 30.09.2019. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text. (дата звернення: 20.09.2023)

готовки і підвищення кваліфікації фахівців із різних галузей знань і виробництва виступає *Всесвітній економічний форум в Давосі*. Зокрема, у жовтні 2020 року на ньому було презентовано ТОП-10 навичок, які зроблять затребуваними фахівців у 2025 році, а саме: здатність до аналітичного мислення й інноваційність; здатність до активного навчання і розроблення стратегій навчання; уміння розв'язувати складні проблеми; здатність критичного й аналітичного мислення; уміння демонструвати креативність, оригінальність, ініціативність; навички проявляти лідерство та здійснювати соціальний вплив; навички надавати логічну аргументацію і формування ідей; навички створення і використання технологій, програмування, здійснення моніторингу та контролю; навички витривалості, стресостійкості, гнучкості[1]. Методологічний базис розробки заявленої проблеми сформовано на підставі міркувань і висновків зарубіжних дослідників J. Bartel[2] і M. Robles[3]. Тема розвитку hard skills і soft skills популярна в HR (зокрема, щодо рекрутингу), про що свідчать публікації в Інтернет-мережі[4]. Також все частіше ці терміни можна зустріти і в публікаціях із педагогіки[5].

У чинному законодавстві у сфері освіти компетентності визначено як «динамічну комбінацію знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність»[6]. У статті 45 Закону України «Про вищу освіту» акцентовано увагу на тому, що освітній процес – це діяльність, яка передбачає «… систему науково-методичних і педагогічних заходів… на передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей у осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвиненої особистості[7]. Цим зумовлено намір презентувати досвід у цій сфері викладачів, науковців Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України (далі – НДІ ВПЗ).

Метою статті є висвітлення конструктивних практик формування hard skills і soft-skills у здобувачів третього освітньо-наукового рівня вищої освіти, які опановують освітньо-наукову програму «Право»/«Law» зі спеціальності 081 «Право» у Науково-дослідному інституті вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України.

Виклад основного матеріалу. Терміни «hard skills» і «soft-skills» свого часу успішно запозичено зі сфери військового управління. Такі поняття використовували в армії США із середини 60-х років XX ст. із метою підвищення рівня підготовки військовослужбовців. Їх утворено за аналогією з англійськими термінами «hardware» – комп'ютерне залізо (hard skills) та «software» – програмне забезпечення (soft-skills)[8].

Ці групи навичок на загальному рівні синтетично утворюють базу для формування компетентностей культури демократії для будь-якої особи[9]. Під час підготовки юридичних кадрів опановану-

[1] '*Всесвітній економічний форум опублікував ТОП-10 навичок, які будуть потрібні для роботи через 5 років'* (World economic forum, Oct 21, 2020) <https://www.weforum.org/agenda/2020/10/top-10-work-skills-of-tomorrow-how-long-it-takes-to-learn-them?utm_source=facebook&utm_medium=social_scheduler&utm_term=Education%20and%20Skills&utm_content=21%2F10%2F2020%2021%3A30&fbclid=IwAR3h_yMNY73A-WrEH7Fjap-WqRNCoqMTaqlngJeIhHZXdyGMmO4ppJCZgAk.> (дата звернення: 20.09.2023)

[2] Bartel J. 'Teaching soft skills for employability' (2018) 35 (1) TESL Canada Journal. 78–92.

[3] Robles M. 'Executive Perceptions of the Top 10 Soft Skills Needed in Today's Workplace' (2016) 75 (4) Business Communication Quarterly 453–465.

[4] 'Що таке hard skills і soft skills: як нас оцінює роботодавець' (Освітній хаб) <https://eduhub.in.ua/news/shcho-take-hard-skills-i-soft-skills-yak-nas-ocinyuye-robotodavec>; Лісовська О. 'Recruitment specialist, Consultant, GlobalLogic Ukraine Soft and Hard Skills: Що важливіше? Розповідь одного рекрутера та ін' (Globallogic) <https://www.globallogic.com/ua/insights/blogs/soft-hard-skills-what-important/.>

[5] Наприклад, Сторчай Д. 'Юрист майбутнього: PRO soft skill – як інструмент розвитку професійності правника' (Pravo kator, 15 квітня 2021 року) <https://pravokator.club/news/yurystmajbutnogo-pro-soft-skill-yak-instrument-rozvytku-profesijnostipravnyka/>; Дроздова Ю. В., Дубініна О. В. 'Концептуальні підходи до визначення «softskills» у сучасних освітніх та професійних моделях. Softskills – невід'ємні аспекти формування конкурентоспроможності студентів у XXI столітті' (Київ, 21 лютого 2020 р.) 31–34.

[6] Про освіту: Закон України Документ 2145-VIII, чинний, редакція від 02.07.2023. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145–19#Text. (дата звернення: 20.09.2023)

[7] Про вищу освіту: Закон України Документ 1556-VII, чинний редакція від 28.05.2023. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556–18#Text (дата звернення: 20.09.2023)

[8] 'Що таке hard skills і soft skills: як нас оцінює роботодавець' (Освітній Хаб) <https://eduhub.in.ua/news/shcho-take-hard-skills-i-soft-skills-yak-nas-ocinyuye-robotodavec..> (дата звернення: 15.09.2023)

[9] *Рамка компетентностей для культури демократії. Том 1 Контекст, концепції та модель. Видавництво Ради Європи F-67075* (Strasbourg Cedex, 2018) https://www.schools-for-democracy.org/images/documents/88/ramka_kompetentnostei_dlya_kultury_demokratiyi_ua.pdf.

вання таких компетентностей, деталізоване освітніми програмами за спеціальностями, певною мірою визначають професійну місію та особистісну репутацію кожного юриста[1]. Комбінування hard skills і soft-skills презентовано в оприлюдненому стандарті вищої освіти зі спеціальності 081 Право для третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти[2].

Категорійне поле дослідження вказаних навичок конкретизовано з урахуванням пропозицій, висловлених у публікаціях О. Лісовської[3] (історичний аспект і пропозиції щодо прийомів формування таких компетентностей за принципом пріоритетності конкретного фаху, професії, посади), Д. Попадич[4] (відмінності між твердими і гнучкими навичками у професії юриста), Д. Сторчай[5] (розкриття значущості гнучких навичок через призму автоматизації і цифровізації професійної діяльності юриста).

Підготовка здобувачів третього освітньо-наукового рівня вищої освіти у НДІ ВПЗ загалом передбачає системну роботу зі здобувачами третього освітньо-наукового рівня вищої освіти, спрямовану на розвиток і вдосконалення загальних і фахових компетентностей майбутніх фахівців у галузі права[6]. Гарантом освітньо-наукової програми Д. Євтєєвою і проєктною групою докладено системних зусиль для забезпечення органічної єдності hard skills і soft-skills у змістовій частині програми і матрицях відповідностей.

Слід зазначити про те, що здобувачі, які опановують освітньо-наукову програму «Право»/«Law» зі спеціальності 081 «Право» в НДІ ВПЗ, демонструють виразну зацікавленість подіями і заходами, що відбуваються як форми навчальної взаємодії. Так, аспіранти є підписниками офіційних сторінок Інституту в соціальних мережах, регулярними глядачами офіційного каналу You Tube, на якому викладені відеоматеріали освітянських студій, вебінарів, майстер-класів для молодих (і не тільки) науковців. Одними із найпопулярніших за кількістю учасників під час проведення та переглядів на You Tube-каналі НДІ ВПЗ є заходи, проведені Радою молодих учених з нагоди відзнаки Дня науки в Україні у 2023 році, у виді інформаційних вебінарів та вебінарів-практикумів, зокрема: «Публічний виступ: прийоми привертання уваги слухачів» (за участі запрошеної гості – спікера Лідії Ткаченко, ХНПУ імені Г. С. Сковороди); «Hard skills та soft skills у кар'єрі молодого науковця» (спікери: Аліна Калініна, Дар'я Куковинець); «Професійні компетентності викладача ЗВО, необхідні для виконання дослідницьких/творчих проєктів, оприлюднення їх результатів та забезпечення захисту авторських прав» (за участі запрошених гостей – спікерів Володимира Пивоварова і Вікторії Ворожбіт-Горбатюк); «Цифрові застосунки в науково-дослідницькій роботі» (за участі запрошеної гості – спікера Тетяни Собченко, ХНПУ імені Г. С. Сковороди)[7].

Зазначимо, що hard skills, або так звані тверді навички, набуваються у процесі здобуття освіти на третьому освітньо-науковому рівні з опорою на попередній академічний і професійний досвід. Такі навички характеризують особу як професіонала. Рівень опанування ними підтверджується результатами, зафіксованими документально (у додатку до диплома, сертифікатах, документах підсумкового оцінювання освітньої компоненти освітньо-наукової програми та ін.). Формування цієї групи компетентностей в освітньому процесі залежить від набутого досвіду академічного навчання, уміння виконувати поставлені завдання і досягати потрібного результату. Такі навички можна об'єктивно оцінити за попередньо визначеними критеріями. Тверді навички є базисом професійної компетентності фахівців за спеціальністю 081 «Право», основою структури компетентностей викладача-дослідника юридичних

---

[1] Сторчай Д. (дата звернення: 15.09.2023)

[2] Про затвердження стандарту вищої освіти зі спеціальності 081 Право для третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти: Наказ МОН України №924 від 31.07.2023. URL : https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2023/02.08.2023/081-pravo-dok.filosofiyi-924–31.07.2023.pdf. (дата звернення: 15.09.2023)

[3] Лісовська О. 'Recruitment specialist, Consultant, GlobalLogic Ukraine Soft and Hard Skills: Що важливіше? Розповідь одного рекрутера' (Globallogic) <https://www.globallogic.com/ua/insights/blogs/soft-hard-skills-what-important/.> (дата звернення: 15.09.2023)

[4] Попадич Б. Т. 'Відмінності hard-skills та soft-skills компетенцій майбутніх юристів' *Світ наукових досліджень.* Випуск 14: матеріали Міжнародної мультидисциплінарної наукової інтернет-конференції, (м. Тернопіль, Україна. м. Переворськ, Польща, 24–25 листопада 2022 р.) 123–126. <http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4084/.>

[5] Сторчай Д.

[6] *Освітньо-наукова програма «Право»/«Law» зі спеціальності 081 «Право».* (2022) <https://ivpz.kh.ua/wp-content/uploads/2022/09/%D0%9E%D0%9D%D0%9F-2022–2023.pdf.> (дата звернення: 21.09.2023)

[7] 'НДІ ВПЗ імені академіка В. В. Сташиса НАПрНУ' (Офіційний ресурс, 2023) <https://ivpz.kh.ua/uk/.> (дата звернення: 22.09.2023)

дисциплін. Hard skills в аспірантів НДІ ВПЗ формуються у процесі активної навчальної взаємодії із високого рівня фахівцями – викладачами групи забезпечення. Інспектором аспірантури А. В. Калініною систематично здійснюється моніторинг якості та результативності академічних комунікацій здобувачів і викладачів, вивчаються і оперативно враховуються персональні запити здобувачів щодо диференційованих завдань самостійної позааудиторної роботи. Наприклад, здобувачі є активними учасниками низки наукових заходів (конференцій, «круглих столів», форумів та ін.), що регулярно проводяться за ініціативи структурних підрозділів та Ради молодих учених НДІ ВПЗ, закладів та установ на рівні реалізації угод про співпрацю. Планування таких заходів здійснюється з урахуванням думки аспірантів, опитування яких здійснюється за допомогою гуглформ та у меседжерах. Такі наукові заходи допомагають здобувачам, дослідникам-початківцям набути досвіду презентації поточних результатів авторських наукових розвідок, комунікування у професійних спільнотах тощо.

Реалізації індивідуальної освітньої траєкторії дослідника-початківця сприяють практичного спрямування вебінари, авторські тренінги, онлайн «кави» (зокрема, онлайн-проект «Кава з адвокатом»). Яскравим прикладом таких заходів є ініційований доктором юридичних наук, професором, головним науковим співробітником відділу дослідження проблем кримінального права М. В. Карчевським тренінг «Віртуальні активи – нове поле правозастосовної діяльності», проведений 6 липня 2023 року[1].

Освітній процес у НДІ ВПЗ протягом 2022–2023 років відбувався в форматі онлайн навчання і систематичних асинхронних навчальних взаємодій у гнучкому режимі. Популярною і затребуваною є практика бінарних занять, до проведення яких залучаються і випускники аспірантури НДІ ВПЗ, і науковці, і працівники судових і правоохоронних органів, адвокати. Для досягнення високого рівня якості освіти вкрай важливими є розвиток soft skills, або так званих м'яких, гнучких навичок. Це ситуативні вміння, знання, риси характеру особистості, які можуть застосовуватись в будь-якій роботі, діяльності. Звернемо увагу, що такі навички формуються упродовж життя під впливом усіх чинників виховання і життєвого досвіду. Ці навички є визначальними в розбудові кар'єри та формуванні професійної репутації фахівця, за їх допомогою також оцінюється внесок співробітника у створення позитивного та продуктивного робочого середовища в професійному колективі[2]. Soft skills завжди унікальні, мають виразний особистісний зміст. У таблиці 1 пропонуємо узагальнене бачення переліку необхідних soft skills, визначених чинним законодавством та ОНП «Право» НДІ ВПЗ.

Серед таких навичок, що мають бути сформовані у фахівця, викладача, дослідника у галузі права, на які звертають особливу увагу і викладачі групи забезпечення освітньо-наукової програми, Рада молодих учених НДІ ВПЗ, слід виокремити навички критичного мислення і розв'язання проблем. Для формування відповідних soft skills у навчальному процесі практикується проблемний виклад лекційного матеріалу, лекції-дискусії. У НДІ ВПЗ сформовано значний обсяг навчального контенту, здобувачі вільні у виборі матеріалів для самопідготовки. Також аспіранти мають можливість долучитися до аналізу й обговорення способів подачі навчального матеріалу, розробки і використання в навчально-методичному забезпеченні навчальних дисциплін кейсів професійного змісту. Важливим аспектом у формуванні критичного мислення здобувачів є практикування технологій самооцінювання, взаємного оцінювання, робота в групі.

Багато уваги в роботі з аспірантами приділено питанням формування витривалості, стресостійкості та гнучкості. Реалії життя нашої установи в м. Харкові (коли до кордону з країною-агресором менше 40 км), з одного боку стали викликом у роботі зі здобувачами, а з другого – розкрили додаткові перспективи. Зокрема, труднощі воєнного стану істотно згуртували колектив здобувачів, зробили їх відкритішими в плані емпатії, більш послідовними, створити умови для прояву лідерських якостей. Інститут не призупинив своєї роботи. Попри зовнішні загрози і перебої з електропостачанням, Інтернетом, працівники і наукові керівники підтримували тісний комунікаційний зв'язок із кожним здобувачем.

[1] –

[2] Дроздова Ю. В., Дубініна О. В. 'Концептуальні підходи до визначення «softskills» у сучасних освітніх та професійних моделях. Softskills – невід'ємні аспекти формування конкурентоспроможності студентів у XXI столітті' тези доповідей (Київ, 21 лютого 2020 р.) 31–34.

Таблиця 1

Soft skills фахівця, дослідника-початківця у галузі знань 081 Право

Закон України «Про освіту»	Закон України «Про вищу освіту»	Наказ МОН України №924 від 31.07.2023 Про затвердження стандарту вищої освіти зі спеціальності 081 Право для третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти	ОНП Право/Law зі спеціальності 081 «Право», НДІ ВПЗ станом на 2022–2023 навчальний рік
1	2	3	4
Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і *необхідних для успішної самореалізації компетентностей*, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству»… ***Пункт 23 статті 1:*** «рівень освіти – завершений етап освіти, що характеризується рівнем складності освітньої програми, *сукупністю компетентностей, які визначені, як правило, стандартом освіти та відповідають певному рівню Національної рамки кваліфікацій…*» (*8 рівень*) ***Пункт 1 статті 17***: «Метою вищої освіти є здобуття особою високого рівня наукових та/або творчих мистецьких, професійних і *загальних компертентностей, необхідних для діяльності за певною спеціальністю чи в певній галузі знань….*»	***Пункт 5 статті 1:*** «вища освіта – сукупність систематизованих знань, умінь і *практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей…*». ***Пункт 13 частини першої статті 1 в редакції Закону №392-IX від 18.12.2019***: «компетентність – *здатність особи успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність,* яка виникає на основі *динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей*». ***Частина перша статті 5 згідно із Законом №2145-VIII від 05.09.2017***: «Освітньо-науковий рівень вищої освіти передбачає здобуття особою теоретичних знань, умінь, навичок та інших *компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження…*» ***Пункт 1 статті 47, розділ IX:*** «Освітній процес – це інтелектуальна, творча	**ЗК01.** Здатність генерувати нові ідеї (*креативність*). **ЗК02.** Здатність розробляти наукові проєкти *та управляти ними (емоційний інтелект, командна робота).* **ЗК03.** Здатність розв'язувати комплексні проблеми на основі системного наукового світогляду, професійної етики та *загального культурного кругозору (емоційний інтелект, комунікативна компетентність, здатність критичного мислення).* **СК02.** Здатність застосовувати методи правового і *міждисциплінарного дослідження, виявляти їх евристичні можливості та межі*, використовувати релевантний дослідницький інструментарій. (*здатність критичного мислення, адаптивності*) **СК03.** Здатність *здійснювати науково-педагогічну діяльність* у вищій освіті та проєктах правничої освіти у системі освіти дорослих. (*емоційний інтелект, комунікативна компетентність, здатність критичного мислення, адаптивності, командної роботи*) **СК04.** Здатність виявляти, ставити та *вирішувати проблеми дослідницького характеру у сфері права та забезпечувати якість виконуваних досліджень….* (*емоційний інтелект,*	**Особливості ОНП**: «розвитку *критичного мислення,* що базується на здатності вільно оперувати понятійними категоріями, *логічними процедурами й методами приросщення нового наукового знання та виважено ставитися до оцінки результативності власного наукового* пошуку…; *…співпраці* з творчими колективами та окремими дослідниками закладів вищої освіти й наукових установ, а також із органами влади і місцевого самоврядування, судовими і правоохоронними органами; *…міжнародній комунікації* з провідними науковими центрами закордонних країн». Комунікативні компетентності відображено в ІК1, ЗК6, ФК3, ФК7, компетентності критичного мислення – ІК1, ЗК1, ЗК3, ФК4, ФК5, компетентності емоційного інтелекту – ІК1, ФК6, компетентності командної роботи – ЗК4, ЗК5, ФК6, компетентності адаптивності – ФК1, ФК2, компетентності креативності – ЗК2.

1	2	3	4
	діяльність у сфері вищої освіти і науки, що провадиться у закладі вищої освіти (науковій установі) через *систему науково-методичних і педагогічних заходів та спрямована на передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей у осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвиненої особистості*…»	*комунікативна компетентність, здатність критичного мислення*) **СК05**. Здатність моделювати *оптимальні варіанти вирішення складних правових проблем, прогнозувати можливі наслідки їх реалізації*. (*здатність критичного мислення, адаптивності*) **СК07.** Здатність *виявляти нові інституційні етичні виклики та етичні виклики в житті суспільства* і *пропонувати для них правові механізми розв'язання*. (*емоційний інтелект*, *здатність критичного мислення, адаптивності*)	

Характерною ознакою спрямованості освітнього процесу на реалізацію компетентнісного підходу в Інституті є конструктивна співпраця Ради молодих учених із викладачами. Це дає можливість досягати навчальних цілей із використанням технології «рівний рівному». Для сучасного фахівця у галузі права, юриста-дослідника важливими є вміння брати на себе відповідальність, прагнення розвиватися і бути наполегливим у досягненні чітко визначених для себе цілей[1]. Системного значення набуває комунікабельність як компетентність особистісного і професійного прогресу. Саме на цих елементах soft skills зосереджено увагу фахівців НДІ ВПЗ. Під час неформального спілкування інспектора з аспірантури з кожним здобувачем є можливість відчути підтримку, досягти розуміння, попередити емоційне виснаження тощо. Традиційним є систематичне комунікування адміністрації Інституту і наукових керівників аспірантів. Це дає можливість аспірантам працювати планомірно, керуючись індивідуальним планом, регулярно оприлюднювати поточні результати авторських наукових розвідок на засіданнях структурних підрозділів, вчасно вносити корективи в методологію і процесуальні аспекти дослідження.

Висновки. Розбудова кар'єри молодого науковця – багатовекторне завдання, самостійно вирішити яке на старті професійного шляху часом складно. Формуванню цілісної особистості науковця сприяє набуття і розвиток hard skills і soft skills.

Hard skills є більш очевидними, чітко окресленими освітньо-науковою програмою, робочими навчальними програмами. Ці навички можуть бути перевірені, оцінені відповідно до визначених у робочих навчальних програмах критеріїв із дотриманням політики академічної доброчесності. Однак професійний та особистий успіх юриста-дослідника визначають саме soft skills. У сучасних реаліях на базі НДІ ВПЗ у навчальних взаємодіях і позааудиторній індивідуальній роботі з аспірантами особлива увага приділяється формуванню досвіду активного навчання через дослідження для реалізації компетентнісного підходу, створення умов для індивідуальної освітньої траєкторії аспіранта.

Безумовно, першочергове значення у формуванні soft-skills відіграють персона викладача і відкритість, готовність до співпраці в аспіранта. Такій співпраці сприяють спільні наукові ініціативи, дослідницькі проєкти, чітке бачення реальних професійних і особистісних перспектив для кожного аспіранта, його підтримка упродовж усього періоду опанування освітньо-наукової програми. А це, у свою чергу, передбачає глибоке системне вивчення цільової аудиторії як абітурієнтів, так і колективу аспірантів, які вже навчаються на освітньо-науковій програмі «Право»/«Law» зі спеціальності 081 «Право» у НДІ ВПЗ. Саме в цьому напрямі вбачаємо перспективу подальшої розробки заявленої у цій публікації темі.

[1] 'Державний центр зайнятості. Розширення можливостей молодих фахівців' (Державний центр зайнятості) <https://www.dcz.gov.ua/storinka/analityka-ta-statystyka.>

REFERENCES

List of legal documents

Lagislation

1. Pro vyshchu osvitu: Zakon Ukrainy Dokument 1556-VII, chynnyi redaktsiia vid 28.05.2023. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556–18#Text (in Ukrainian)
2. Pro osvitu: Zakon Ukrainy Dokument 2145-VIII, chynnyi, redaktsiia vid 02.07.2023. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145–19#Text (in Ukrainian)
3. Pro zatverdzhennia Poriadku pidhotovky zdobuvachiv vyshchoi osvity stupenia doktora filosofii ta doktora nauk u zakladakh vyshchoi osvity (naukovykh ustanovakh): Postanova KMU vid 23 bereznia 2016 r. № 261. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261–2016-%D0%BF#Text (in Ukrainian)
4. Pro zatverdzhennia standartu vyshchoi osvity zi spetsialnosti 081 Pravo dlia tretoho (osvitno-naukovoho) rivnia vyshchoi osvity: Nakaz MON Ukrainy № 924 vid 31.07.2023. URL : https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2023/02.08.2023/081-pravo-dok.filosofiyi-924–31.07.2023.pdf (in Ukrainian)
5. Pro tsili staloho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku: Ukaz Prezydenta Ukrainy Pryiniattia vid 30.09.2019. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text (in Ukrainian)

Bibliograpfy

Non-athored books

1. *Ramka kompetentnostei dlia kultury demokratii. Tom 1 Kontekst, kontseptsii ta model.* [Competence framework for a culture of democracy. Volume 1 Context, Concepts and Model] (Vydavnytstvo Rady Yevropy F-67075 Strasbourg Cedex, 2018) <https://www.schools-for-democracy.org/images/documents/88/ramka_kompetentnostei_dlya_kultury_demokratiyi_ua.pdf > (in Ukrainian)
2. *Osvitno-naukova prohrama «Pravo»/«Law» zi spetsialnosti 081 «Pravo».* [Educational and scientific program «Law» in specialty 081 «Law».] (2022) <https://ivpz.kh.ua/wp-content/uploads/2022/09/%D0%9E%D0%9D%D0%9F-2022–2023.pdf.> (in Ukrainian)

Journal articels

3. Bartel J. ’Teaching soft skills for employability’ (2018) 35 (1) TESL Canada Journal. 78–92. (in English)
4. Robles M. ’Executive Perceptions of the Top 10 Soft Skills Needed in Today’s Workplace’ (2016) 75 (4) Business Communication Quarterly 453–465 (in English)

Conference papers

5. Drozdova Yu. V., Dubinina O. V. ’Kontseptualni pidkhody do vyznachennia «softskills» u suchasnykh osvitnikh ta profesiy̆nykh modeliakh. Softskills – nevidiemni aspekty formuvannia konkurentospromozhnosti studentiv u XXI stolitti’ [Conceptual approaches to the definition of «softskills» in modern educational and professional models. Softskills are integral aspects of forming students’ competitiveness in the 21st century] : *tezy dopovidey̆* (Kyïv, 21 liutoho 2020 r.) 31–34 (in Ukrainian)
6. Lisovska O. ’Recruitment specialist, Consultant, GlobalLogic Ukraine Soft and Hard Skills: Shcho vazhlyvishe? Rozpovid odnoho rekrutera’ [What is more important? The story of one recruiter] (Globallogic) <https://www.globallogic.com/ua/insights/blogs/soft-hard-skills-what-important/> (in Ukrainian)
7. Popadych B. T. ’Vidminnosti hard-skills ta soft-skills kompetentsii maibutnikh yurystiv’ [Differences between hard-skills and soft-skills competencies of future lawyers.]. Svit naukovykh doslidzhen. Vypusk 14: *materialy Mizhnarodnoi multydystsyplinarnoi naukovoi internet-konferentsii,* (m. Ternopil, Ukraina. m. Perevorsk, Polshcha, 24–25 lystopada) 123–126. <http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4084/ > (in Ukrainian)

Websites

8. ’Derzhavnyy̆ tsentr zay̆niatosti. Rozshyrennia mozhlyvosteў molodykh fakhivtsiv’ [State Employment Center. Expanding the opportunities of young professionals] (Derzhavnyi tsentr zainiatosti, 2023). URL: https://www.dcz.gov.ua/storinka/analityka-ta-statystyka (in Ukrainian)
9. ’Vsesvitnii ekonomichnyi forum opublikuvav TOP-10 navychok, yaki budut potribni dlia roboty cherez 5 rokiv’ (2020). [The World Economic Forum published the TOP-10 skills that will be needed for work in 5 years*]*. (World economic forum, Oct 21, 2020) <https://www.weforum.org/agenda/2020/10/top-10-work-skills-of-tomorrow-how-long-it-takes-to-learn-them?utm_source=facebook&utm_medium=social_scheduler&utm_term=Education%20and%20Skills&utm_content=21%2F10%2F2020%2021%3A30&fbclid=IwAR3h_yMNY73A-WrEH7Fjap-WqRNCoqMTaqlngJeIhHZXdyGMmO4ppJCZgAk > (in Ukrainian)
10. Naukovo-doslidnyi instytut vyvchennia problem zlochynnosti imeni akademika V. V. Stashysa Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy. 2023. [Research Institute for the Study of Crime Problems of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine] (Ofitsiinyi resurs) <https://ivpz.kh.ua/uk/> (in Ukrainian)

11. ’Shcho take hard skills i soft skills: yak nas otsiniuie robotodavets’ [What are hard skills and soft skills: how the employer evaluates us] (Osvitnii khab, 2019) <https://eduhub.in.ua/news/shcho-take-hard-skills-i-soft-skills-yak-nas-ocinyuye-robotodavec> (in Ukrainian)
12. Storchai D. Yuryst maibutnoho: PRO soft skill – yak instrument rozvytku profesiinosti pravnyka. [Lawyer of the future: PRO soft skill – as a tool for the development of a lawyer’s professionalism]. (Pravokator, 15 kvitnia 2021) <https://pravokator.club/news/yuryst-majbutnogo-pro-soft-skill-yak-instrumentrozvytku-profesijnosti-pravnyka/ > (in Ukrainian)

Калініна А. В.

Hard skills та soft-skills у кар’єрі молодого науковця (галузь знань «Право»)

У статті презентовано конструктивні практики формування hard skills та soft-skills у здобувачів третього освітньо-наукового рівня вищої освіти, які опановують освітньо-наукову програму «Право»/«Law» зі спеціальності 081 «Право» у Науково-дослідному інституті вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України.

Наголошено, що hard skills (тверді навички) є базисом професійної компетентності фахівців за спеціальністю 081 «Право», основою структури компетентностей викладача-дослідника юридичних дисциплін, а soft-skills (гнучкі навички) є визначальними в кар’єрному розвитку та формуванні професійної репутації фахівця. За їх допомогою також оцінюється внесок співробітника у створення продуктивного середовища в професійному колективі.

Конструктивними практиками формування hard skills і soft-skills у здобувачів третього третього освітньо-наукового рівня вищої освіти є: проблемний виклад лекційного матеріалу, лекції-дискусії, бінарні заняття, розв’язання практичних кейсів у межах проблематики авторських досліджень. Аспіранти в НДІ ВПЗ реалізують право вільного вибору матеріалів для самопідготовки, долучаються до аналізу й обговорення способів подачі навчального матеріалу, розробки і використання в навчально-методичному забезпеченні навчальних дисциплін кейсів професійного змісту. Важливим аспектом у формуванні критичного мислення здобувачів є практикування технологій самооцінювання, взаємного оцінювання, робота в групі.

Для синтетичного формування hard skills та soft-skills широко використовуються позааудиторна робота, спільні наукові заходи і творчі події. У такий спосіб в аспірантів формується відчуття приналежності до потужної академічної спільноти Інституту. Спілкування аспірантів із науковими керівниками, викладачами групи забезпечення організовується на засадах людяності, позитивного оптимізму та емпатії. Розвитку психо-емоційної витривалості, стресостійкості, гнучкості сприяє використання принципу взаємодії «рівний рівному», систематичний моніторинг освітніх запитів аспірантів, співпраця Ради молодих учених зі структурними підрозділами.

Першочергове значення у формуванні soft-skills відіграють персона викладача і відкритість, готовність до співпраці в аспіранта. Такій співпраці сприяють спільні дослідницькі проєкти, чітке бачення реальних професійних і особистісних перспектив для кожного аспіранта, його підтримка упродовж усього періоду опанування освітньо-наукової програми.

Ключові слова: *формування hard skills і soft-skills, наукова установа, освітньо-наукова програма, аспірантура, якість освіти, компетентнісний підхід, індивідуальна траєкторія здобувача.*

Kalinina A. V.

Hard skills and soft skills in the career of a young scientist (field of study «Law»)

The constructive practices of forming hard skills and soft skills on the third educational and scientific level of higher education, which are studied under the educational and scientific programme «Law» in the specialty 081 «Law» at the Academician Stashis Scientific Research Institute for the Study of Crime Problems, the National Academy of the Law Sciences of Ukraine, are presented in the article.

It is emphasised that hard skills are the basis of professional competence of specialists in the specialty 081 «Law», the basis of the structure of competences of a teacher-researcher of legal disciplines, and soft-skills are determinative in career development and formation of professional reputation of a specialist. They also help to assess the employee’s contribution to creating a productive environment in a professional team.

The constructive practices for the formation of hard skills and soft-skills in students of the third educational-scientific level of higher education are: problem presentation of lecture material, lecture-discussions, binary classes, solving practical cases within the framework of the problems of author’s research. Postgraduate students at the Academician Stashis SRISCP

NALS of Ukraine exercise the right to freely choose materials for self-study, engage in analysis and discussion of ways of presenting educational material, and develop and use professional cases in the teaching and learning support of academic disciplines. An important aspect in the formation of critical thinking of postgraduates is the practice of self-assessment, mutual evaluation and group work.

For the synthetic development of hard and soft skills, extracurricular activities, joint research activities and creative events are widely used. In this way, postgraduate students develop a sense of belonging to the powerful academic community of the Institute. Communication between postgraduates and their supervisors and support staff is organised on the basis of humanity, positive optimism and empathy. The development of psycho-emotional endurance, stress resistance, and flexibility is facilitated by the use of the principle of peer-to-peer interaction, systematic monitoring of postgraduate students' educational requests, and cooperation between the Council of Young Scientists and structural units.

The primary role in the development of soft skills is played by the teacher's personality and the openness and willingness to cooperate of the postgraduate student. Such cooperation is facilitated by joint research projects, a clear vision of real professional and personal prospects for each graduate student, and support throughout the entire period of studying the educational and research programme.

Key words: *development of hard skills and soft skills, scientific institution, educational and research programme, postgraduate study, quality of education, competence-based approach, individual trajectory of the applicant.*

Стаття надійшла до редакції:10.11.2023 р.
Прийнята до друку: 20.11.2023 р.